

Tavčarjev simpozij, dvorana Zemljepisnega muzeja, Ljubljana, 3. ožujka 2011.

U organizaciji Inštituta za kulturno zgodovino Znanstveno-raziskovalnog centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti održan je jednodnevni simpozij koji je interdisciplinarno obradio mjesto i ulogu dr. Ivana Tavčara (1851.–1923.). Riječ je o jednome od vodećih slovenskih liberala, ljubljanskom gradonačelniku i istaknutom književniku. Ukupno 11 izlagača bavilo se različitim aspektima njegova djelovanja.

Skup je pozdravnim govorom otvorio Igor Grdina i zatim sažeto iznio temu “Ivan Tavčar in njegov čas” u kojoj je nadahnuto zaključio, s malom aluzijom i na suvremeni svijet politike, da je Tavčar ostavio vrlo bogati opus, ali zapravo s “mizernim” rezultatima u politici jer nije razumio neizbježnu potrebu demokratskog ponašanja, nego je držao da sve polazi od njega samoga. Uslijedilo je izlaganje Andreja Rahtena, koji se fokusirao na parlamentarne aktivnosti u kranjskom Saboru i Carevinskom vijeću u Beču (1901.–1907.). Tavčar se tu ističe kao jedan od prvaka liberala, no razlikuje se u odnosu na nastupe druge dvojice istaknutih liberala Ivana Hribara i Šukljeta. Izlagač je osobito podvukao Tavčarevo mjesto u ideološkom sukobu s kršćanskim socijalima. U tom okršaju Tavčar izvlači deblji kraj jer je izborna reforma bila udarac liberalima. Tavčar se naime protivio davanju općeg prava glasa, potpuno svjestan činjenice da tadašnja struktura stanovništva s prevlašću seljaštva ne ide u prilog liberalima. Rahten je ukazao i na prijeporno povezivanje Tavčara u Carevinskom vijeću s pangermanskim zastupnicima. Unatoč tomu Tavčar nije zabacio slovenske nacionalne interese, što je pokazivalo ispunjenje određenih interesa. Govornicu je zatim zauzeo Žarko Lazarević koji je u izlaganju “Ivan Tavčar in izgubljeni Bog (politični boji, literatura in kapitalizem)” na sustavan način prikazao značaj zadrugarstva kao sastavnog dijela gospodarskog života. Tu je temu promotrio kroz raščlambu odnosa prema temeljnim obilježjima kapitalizma. Ukazao je na predmoderne elemente tadašnjeg gospodarstva i jake tradicionalističke snage kojima Tavčar suprotstavlja model zagovaranja socijalne diferencijacije i poticanja poduzetništva. Premda je vrlo žustro kritizirao snažni sustav zadruga, iza kojih je stajalo svećenstvo, i on će poslije (1907.) pokrenuti zadruge pod svojim vodstvom, pokazujući da je taj tip organizacije u tadašnjim okolnostima bio neizbježan. S obzirom na izbor gospodarske teme, za koju je Lazarević specijaliziran, možemo zaključiti da je riječ o vrlo poučnom području istraživanja kakvo u našoj historiografiji uopće nije zastupljeno.

Zatim su nastupile izlagačice. Nisu govorile samo o rodnoj povijesti. Prva je izlagala Pavlina Bobič, koja je u središte svojeg istraživanja postavila temu “Ivan Tavčar v prvi svetovni vojni”. Tavčar dočekuje Veliki rat kao ljubljanski načelnik i shodno tomu prilagođuje svoju djelatnost vođenju nacionalne metropole u ratnom vremenu. Poput pretežne većine svih ostalih dužnosnika, i on je u ljeto 1914. iskazivao početni entuzijazam prema ishodu rata i lojalnost dinastiji. Kako se rat odužio, njemu se kao glavna zadaća nametalo pitanje organizacije prehrane stanovništva, što je rješavao na različite načine. Petra Testen ispitala je ulogu Tavčareve obitelji, stavljajući u prvi plan njegovu suprugu Franju. Načelnikova bolja polovica imala je istaknutu društvenu ulogu, napose na karitativnom području. Zahvaljujući mnogim pothvatima, postala je prva žena s titulom počasnog građanstva u Ljubljani, a iskazala se i u poticanju ženskog pokreta. U međuratnom razdoblju postaje dvorska dama kraljice Marije, integrirajući se time u širu državnu tvorbu. Sljedeća izlagačica, Zvonka Zupanič Slavec, govorila je o Tavčare-

vu sinu Igoru (1899.–1965.) u izlaganju pod naslovom “Protagonist slovenske interne medicine”. Ta dirljiva priča pobuđuje pozornost zbog mnogih tragičnih elemenata. Igor Tavčar studirao je medicinu i usavršavao se u više europskih sveučilišnih središta, a 1943. pridružuje se partizanskom pokretu. Nakon završetka rata zauzima važna mjesta – između ostaloga preuzima mjesto ravnatelja ljubljanske Opće bolnice jer je njegov prethodnik počinio samoubojstvo. Do obiteljske tragedije dolazi kada dvojica njegovih sinova u dobi od 14 i 18 godina nesretno stradavaju. Slijede i traumatična iskustva njegove supruge i drugi osobni brodolomi koji ukazuju na uspone i padove ugledne obitelji. Milena Mileva Blažić izlagala je o mjestu omladinske književnosti u Tavčarevu opusu, koristeći se ponajviše primjenom historijsko-antropološke teorije Philippea Arièsa koji se bavio proučavanjem svijesti o djetinjstvu na francuskom primjeru. Podudarnost je i u tome što najpoznatije Tavčarevo djelo *Visoška kronika* smješta radnju u XVII. st., što je razdoblje koje je obrađivao i Ariès. Posljednja tri referata bila su posvećena jezičnim aspektima. Helena Dobrovoljc govorila je na temelju analize priređivanja raznih izdanja Tavčareve pripovijetke *Cvjetje v jeseni* o učestalim prilagodabama pravopisa aktualnim rješenjima i o raznim problemima vezanima uz kritičku redakciju tekstova. Tavčarova stilistika književnog izričaja našla se u središtu istraživanja Aleksandre Bizjak Lončar. Skup je zaključila Neža Zajc s obradom teme “Poetika in pesniška oblika Ivana Tavčarja”, temeljito razlažući o osobinama i kompoziciji poezije.

Autor ovoga prikaza izložio je temu “Tavčar i Hrvati”, u kojoj je kronološki ukazao na učestale kontakte od početaka 1880-ih između jednog od istaknutijih kranjskih liberala s pojedinim hrvatskim političarima iz banske Hrvatske, Dalmacije te Bosne i Hercegovine koji su pripadali raznovrsnim ideološkim taborima. Zajednički cilj bilo je usklađivanje poteza na aktualne izazove nacionalnog pitanja. Uzrok povezanosti ležao je u potrebi obostranog nastupa radi poboljšanja i slovenskog i hrvatskog statusa u dualistički organiziranoj Austro-Ugarskoj. Nepovoljan položaj u nagodbenim sustavima tradicionalno je približavao veći broj hrvatskih i slovenskih političara koji su nastojali različitim oblicima savezništva ostvariti pojedinačne, ali i zajedničke interese dvaju susjednih naroda. U tim okolnostima pokušavali su obostrano prilagođavati svoje stranačke programe i poglede na moderno društvo kako bi lakše prevladali ograničenja koja je nametao dualizam, odnosno prijetnja dominacije dvaju vodećih naroda Monarhije.

Na kraju vrijedi istaknuti da je ovaj skup nastavak napora uglednog organizatora da potakne višestrano proučavanje biografija istaknutih slovenskih djelatnika. Prošlogodišnji skup bavio se opusom Ivana Hribara, još jednog ljubljanskog načelnika i liberalnog prvaka, dok je za sljedeću godinu predviđena obrada Antona Aškercera. Ta istraživanja uklopljena su u Akademijin projekt izrade biografskog leksikona.

STJEPAN MATKOVIĆ